

811.14'06'373.7

811.163.41'373.7

<https://doi.org/10.18485/sj.2020.25.1.22>

ПРЕДРАГ Ј. МУТАВЦИЋ*

Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад

Примљен: 15. 10. 2019.

Прихваћен: 15. 01. 2020.

ANASTASSIOS L. KAMPOURIS

Демокритов универзитет из Тракије,
Грчка

О ФРАЗЕОЛОГИЈИ САВРЕМЕНОГ ГРЧКОГ
И СРПСКОГ ЈЕЗИКА
(прилог проучавању грчко-српске фразеологије)**

У раду контрастивно сагледавамо одабране фразеологизме из савременог грчког и српског састављене путем соматизма као кључног лексичког елемента. Основни циљ је да се утврди колико постоји подударности и неподударности између фразеолошких система двају несродних балканских језика. Фразеологизми су подељени у неколико група ради добијања што детаљније и прецизније слике о сличностима и уоченим разликама.

Кључне речи: савремени грчки, српски, фразеологизми, подударност, неподударност, преводни еквиваленти.

*predrag.mutavdzic@fil.bg.ac.rs

**Рад је написан у оквиру пројекта Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије *Језици и културе у времену и простору*, број 178002.

1. ЦИЉ И МЕТОДОЛОГИЈА РАДА. КОРПУС.

Савремени грчки (Νεοελληνική κοινή γλώσσα) и српски припадају групи језика Балкана (Шалер 1975: 29–32), пре због њихових граматичко-синтаксичких својстава, а не лексичко-фразеолошких. Основни циљ нашег рада је да прикажемо, у најважнијим цртама, да ли и колико можемо говорити о блискости фразеологије између ова два језика. Статистички и контрастивно упоређујемо унутрашње (структурне) и спољашње (семантичке) одлике одабраних примарних фразеологизама са соматизмом и утврђујемо степене њихових идентичности, поклапања или непоклапања. Полазни језик је грчки, а како је понекад нужно сагледати слику и из обратног правца, полазни језик је и српски, пошто се фразеолошка слика у сваком од њих формира на друкчије начине, следећи принципе који су за тај језик од значаја. У раду тежимо да:

- а) установимо степен поклапања између посматраних фразеолошких структура,
- б) дамо преводни еквивалент на српском, односно грчком,
- в) утврдимо да ли и колико постоји међујезичка, међулексичка и међу-семантичка подударност између грчког и српског.

Све идиоматске конструкције називамо фразеологизми или фразеолошке јединице (Мршевић Радовић 1987: 11)¹, у раду обележени као **ФР**, без обзира на теоријска тумачења и сагледавања у вези са њима, њиховим именованима и поделама². Примери с нултом структурно-семантичком еквиваленцијом означени су астериском, а подвучени су они с делимичном структурном (различити лексички елементи). Ради што јаснијег увида у фразеолошку ситуацију, сви примери на грчком дати су као глосе. Извори за анализу **ФР** су:

- А) традиционални (затворени) и отворени (модуларни): поред *Google* претраживача, као секундарног вида провере учесталости појаве **ФР** и њиховог значења унутар контекста, употребљени су сви доступни штампани и *online* општи и фразеолошки речници;
- Б) књижевна дела преведена са српског на грчки и обратно.

¹ Миџић (2004), уз идиом (ιδίωμα), употребљава и хеленизам/хеленизми (ελληνισμός/ελληνισμοί), Анастасијади-Симеониди и Ефтимију (2006) говоре о стереотипним изразима (στερεοτύπες εκφράσεις), а Симеонидис (2000) о фразеологији (φρασεολογία). Флајшер (1997: 63) прибегава термину фразеоексем, под којим подразумева једну или сложјену или вишесложјену лексемску јединицу. Данас у лингвистици „за овакав подскуп у речнику /.../ постоји много различитих термина” (Хески 1997: 77).

² О томе сведочи литература на српском и другим језицима. Литература на савременом грчком није још толико богата, а више је радова посвећених грчком фразеологији из грчког угла, него када је реч о радовима који разматрају контрастивно-компаративно фразеологију између грчког и других језика.

Не наводимо посебно да ли је **ФР** преузет из једног или из другог извора (њихов списак приложен је на крају). Уз **ФР**, укључили смо и пословице са соматизмима³.

2. УВОДНО РАЗМАТРАЊЕ

Нема сумње у то да „кто интересуется историей, культурой своего народа фразеология – одна из самых увлекательных и занимательных сфер языка” (Бистрова et al. 1998: 3), пошто фразеологија, као врста нагомиланог народног знања, животних сазнања, искустава, вечних истина, показује како се испољавају светоназори код сваког народа. То се посебно види код синонимних **ФР** где се иста појава (догађај) описује друкчије, што показује најразличитије облике апстракције, асоцијације, начине повезивања као и културне, когнитивне и друштвене елементе који су учествовали у њиховом формирању.

Посебно питање тиче се места и улоге фразеологије у учењу страног језика. Фразеологија је богата, разноврсна, сложена, што отежава усвајање и учење ма ког страног језика. Страни језик, као и матерњи, не може се замислити без ње, а у процесу његовог учења је неизбежна. Између језика, као општости, и фразеологије, као облика језичког испољавања, постоји тесна међузависност, па исто онолико колико је језик зависан од фразеологије, толико је и фразеологија зависна од језика. Како је могуће чинити исказе без употребе **ФРа**, чини се да фразеологија и није толико битан део језика колико су то пре граматика и синтакса, на пример, јер друкчији начини изражавања „надомештају” фразеолошки. Уместо *Све време обилази као киша око Крагујевца*, може се рећи: *Никако да каже шта хоће*. Перифразе не могу увек заменити **ФРе**, јер некада нису најпогодније семантички; за пример *изгутати ватру* би семантичка парафраза била: „бити жестоко искритикован”, „претрпети веома оштру критику” – док се код **ФРа** чува језгровитост и већи степен семантичке конкретизације, у перифрази се губи језгровитост, иако се тежи очувању истог значења. То је зато што „се фразеологизам испољава далеко сликовитијим у односу на парафразу, далеко живљим и изражајнијим; упркос или због своје семантичке отворености и прилагодљивости у њему је похрањена интензивност која га предоређује за изражавање стилске самопредставе и емоционалног вредносног става” (Друм 2004: 103). Некада је могуће изразити

³ Пословице посматрамо као **ФРе**, јер „пословице, изреке, крилатице, цитати и слично, као устаљене конструкције са реченичном функцијом предикативних јединица, представљају фразеологију у ширем смислу (Мршевић Радовић 1987: 28). Заједно са **ФРма** „и пословице садрже елементе националне културе” (Драгићевић 2013: 72). Смисао пословица, као посебних културама и националног и интернационалног карактера (то су или калкови или директне пословице), је и у томе што су често непосредан извор настанка **ФРма**.

се само фразеолошки, јер нема другог начина да се потребна мисао искаже, попут: *ни пет ни шест / επί τόπων, џа или бу / ή ταν ή επί τας*⁴ итд.

Разматрајући језик као део система менталних представа и културе, Хумболт је указао да „је језик попут спољашњег духа народâ; њихов језик је дух њиховог језика, те је зато немогуће да се на оба сасвим исто не мисли” (Хумболт 1949: 60f). Заправо, мислио је на преношење истих идеја (истог значења), док није узео разлике на формалном (граматичко-синтаксичком и лексичком) нивоу. Фразеологија открива начине на који се доживљавају, описују и језички преносе идеје, појмови и представе. Учећи стране језике неизбежно је сусретање с **ФРма** који захтевају напор да се правилно разумеју и пренесу са страног на матерњи језик и обратно. Зато је битно сагледавање језичког окружења (контекста) где главну реч носе „оквири” који се укључују „у сваку говорну активност, јер се ниједан дискурс не одвија ван одређених околности, а свакако не без [одговарајуће, наш додатак] позадине” (Кошеруи 2004: 315).

У фразеологији посебно место имају конструкције формиране путем соматизама. Тело човека је важан културни, психолошки и општељудски маркер: оно му пружа лични и социолошки идентитет, омогућава му невербалну комуникацију и директну интеракцију с околином, а како садржава у себи и компоненту аниматности (душу), човек преко видљивих телесних промена исказује и своја унутрашња расположења. Како показује соматска лексика (или „анатомска”, Раздобудко Човић 2003: 18), човек је пре упућен на делове свога тела, мерониме, него на само тело, холоним, што има оправдања у томе да зависи од делова тела: они су ти који му помажу у извођењу активности. Стекавши временом искуства и животна сазнања о њима, човек их је вешто преточио у најразличитије фразеолошке језичко-когнитивне конструкције. То значи да су соматими не само незаобилазан део у формирању језгра читавог речничког система (*op.cit.*, 14), него садрже и многобројне културолошке, појмовне, емоционалне и менталне концепције (за сваки народ карактеристичне) које се заснивају и на традиционалној симболици људског тела и на погрешним схватањима и празноверицама (Фелдеш 1985: 21).

Иако сви делови тела носе одговарајућа именована, они нису у подједнакој мери заступљени у фразеологији, па зато разликујемо примарне, секундарне и терцијарне соматизме, водећи се квантитативним критеријумом укупног броја забележених **ФРма** с неким соматизмом. У примарне сврставамо све конструкције формиране уз помоћ соматизма *глава / κεφάλι, срце / καρδιά, рука / χέρι, нога / πόδι, ухо (уши) / αυτί (-ιά), око (очи) / μάτι(α)*, и сл, а који учествују у грађењу највећег броја забележених фразеологизама – од 50 до 100. Секун-

⁴ Овај израз забележи Плутарх, а изворно значи: „или са њиме (тј. штитом) или на њему”. Како наводи, тако су мајке Спартанаца слале своје синове у битку, подсећају их на обавезу и част.

дарни соматизми: *прст(у) / δάχτυλο (-α), зуб(у) / δόντι(α), нос / μύτη, длака / τρίχα, μαλλί* итд, у мањем обиму граде **ФРме** – од 20 до 70. Терцијарни: *лакат / αγκώνας, нокат / νύχι, трепавица / βλέφαρο, обрва / φρύδι, колено / γόνατο* и др. творе најмање фразеолошких јединица (до 20). Укупан број забележених **ФРма** у оба језика је 2.274.

Највећи број соматских **ФРма** састављен је од именована спољашњих делова тела (Чермак 1998: 112), што потврђују и примери из оба језика, мада има и оних формираних путем назива унутрашњих делова: поред наведене одреднице *срце / καρδιά*, ту су још и: *мозак / μυαλό, језик / γλώσσα, стомак / στομάχι, живац(-ци) / νεύρο(-α), јетра / συκώτι (ήπαρ)*. Чермак соматске **ФРме** сагледава као „просте” (Чермак 2000: 57), што се може применити тек на релативно мали број конструкција, ако посматрамо њихов састав. Углавном, то су сложене и вишесложене лексичке појаве које не могу бити просте ни по саставу, ни по значењу.

Соматски **ФРми** су део језичких универзалија и захватају трећину свих забележених **ФРма** (Мун 1998: 56; Елис 1997: 133–143): соматизми су укључени у најразличитије обрасце концептуализације универзалног карактера што се „објашњава историјским развојем људске цивилизације – делови тела већ су имали своје називе у тренутку када је требало обележити нове концепте, због чега, сасвим очекивано, постају изворни домен у тим процесима” (Штрбац/Штасни 2017: 14). Како је важан соматизам као кључна реч за разумевање ових **ФРма**, Аспресјан (1995) бележи да соматизми изражавају различите концепте, као: физички доживљај, физиолошко стање, различите физиолошке реакције, физичке радње, какве жеље, мишљења, емоције, говор. У зависности од соматизма и од тога шта **ФР** значи, поједини соматизми могу покривати сва указана поља – Аспресјан указује да је то случај са лексемом *глава*. Зато је лексичко-семантички део соматских **ФРма** независан подсистем унутар фразеолошког система и српског и грчког (али и сваког другог) језика.

3. НАЧЕЛНО О СОМАТСКИМ ФРАЗЕОЛОГИЗМИМА У ГРЧКОМ И СРПСКОМ

Структурна формула соматских **ФРма** у грчком и српском је тројака:

а) глагол и номинал⁵:

ανοίγω την **карδιά** (μου) σε (κάποιον) – *теντώνω τ' αυτιά* (κάποιον)
отворити **срце/душу** (коме) – *извући уши* (коме)

ανακατόνω/γυρίζω το **στομάχι** σε (κάποιον) – *стегнути срце*
преврнути се/окренути се **стомак** (коме) – *сфίγγω την καρδιά μου*

⁵ Сви примери се изражавају као V + O /Acc/ и као S /Nom/ + V.

b) глагол и предлошко-падежна синтагма:

αρπάζω (κάποιον) **από το λαιμό** (του) – πέφτω **στα χέρια** (κάποιου) (= „руке“) зграбити/шчепати (кога) **за гушу** – пасти (коме) **у шаке**

παίζω (κάποιον) **στο μικρό δάχτυλο** – νιώθω/γνώρίζω (κάτι) **στο πετσί** (μου) вртети (кога) **око малог прста** – осетити (шта) **на својој кожи**

c) номинална синтагма:

με **το χέρι** στην **καρδιά** – με γυμνό **μάτι** – από **το κεφάλι** μέχρι **τα πόδια** (= „до ногу“) **руку** на **срце** – голим **оком** – од **главе** до **пете**

оуте ψύλλος στον **κόρφο** σου (= „ни буба у грудима твојим“) *не био ти у **кожи**

Посебне структурне одлике савременог грчког видљиве су:

А) код соматских **ФРма** из језика Библије, литургијских текстова, катаревусе (καθαρεύουσα)⁶ и делâ античких грчких аутора. Махом се употребљавају у језику књижевности, у ученом и званичном стилу изражавања:

νίπτο **τας χείρας** μου από (κάτι) (Ματ. 27: 24)
прати **руке** од (чега) (cf: πλένω **τα χέρια** μου = прати руке)

εν σώματι – από **καρδιάς** μέχρις **ονύχων** (= „од срца до нокију“) *сви као један – од **главе** до **пете**

διά γυμνού **οφθαλμού** – εν ριπή **οφθαλμού** – εξ **απαλών ονύχων** (= „од меких нокију“) голим **оком** – у трен **ока** – од малих **ногу**

επί **στόμα** (= „по устима“) – κατά **στόμα** – έλκειν (τινά) της **ρινός**⁷
*ничице – *лицем у **лице** – вући (кога) за **нос**

Ово су грчки учени **ФРи**, а структурно су то *фразеологическе срацењия* (Виноградов 1977: 146), спојевии с лексичким конституентима који се или више не сусрећу у савременом језику или су говорнику савременог грчког прилично удаљени. То су и својеврсни граматички архаизми чији граматичко-синтаксички модели формално не одговарају савременим грчким, док је за њихово правилно разумевање потребно имати и одговарајућег (пред)знања античког грчког.

В) код **ФРма** изведених путем плеонастичне заменице⁸ (το, του, τα, τη/ν) која стоји уз глагол као петрифициран облик у зависном падежу. Они су по-

⁶ Катевусе („прочишћени језик“) је између 1830. и 1976. званично пропагирана за књижевну форму. Као идеализован и узвишен облик, појавила се током туркократије као прелазна језичка форма између византијског језичког архаизма и разговорног језика. Вештачки је регулисала писани грчки, према (морфосинаксичким) правилима класичне грчке граматике, док је разговорни, оставши „поштеђен“ таквог улепшавања, наставио са својим развојем. Тиме што су се интелектуални, клерикални и образовни кругови борили да се очува, диглосија у грчком друштву, која је и раније постојала, још више је била продубљена.

⁷ Овај израз данас гласи: *τραβάω / σέρνω (κάποιον) από τη μύτη (του) – вући (кога) за нос.*

⁸ У лингвистици је познатија под енглеским термином dummy (expletive) pronoun.

себна поткатегорија, нису карактеристични само за грчки⁹, а припадају групи устаљених глаголских идиоматских конструкција. Улога заменице је да, као помоћни граматичко-лексички елемент, логички и семантички модификује основно значење глагола чиме се стварају нови метафорички и семантички концепти. Забележено је свега 25 оваквих израза (1,28%):

τη γλιτώνω παρά **τρίχα** – το βάζω στα **πόδια** (= „ставити /га/ у ноге”) провући се за **длаку** – *дати **петама** ветар

τα λέω / μιλάω έξω από τα **δόντια** (μου) (= „прозборити кроз зубе”) *скресати у **брк/немати длаке на језику**

Посебно су занимљива два наредна **ФРа**:

το παίρνω πάνω μου – **τα** κάνω πάνω μου
*умислити се – *напунити гаће

где се соматизам не наводи, али се подразумева: на то указује допунски ад-вербијал *πάνω μου* (= „по мени”) који метафорички замењује или цело тело, или део тела.

У оба језика сусрећу се и **ФРи** са спојем соматске и анималне лексике – животињама се приписују неке антропоморфне одлике, а анималне људима:

А)

рекла **сова врапцу** да има велику **главу**
είπε ο **γάιδαρος** τον **πετεινό κεφάλι** (= „рече магарац певцу главоњо”)

гајити гују/**змију** у **недрима**
ζεσταίνω **φίδι** στον **κόρφο** (μου) (= „грејати змију у грудима”)

имати **бубе** у **глави**
βάζω **ψύλλους** στ’ **αυτιά** σε (κάποιον) (= „стављати бубе у уши /коме/”)

φίδι διπρόσωπο! – το **ψάρι** από το **κεφάλι** βρομάει – πηγαίνω με τα **τέσσερα**¹⁰
στοκο/змијо дволична! – **риба** од **главе** смрди – ићи **четвороношке**

Б)

добити преко **њушке/носа**
τρώω τα **μούτρα** (μου) (= „јести своју њушку”)

летети као **мува** без **главе**
*τρέχω εδώ κι εκεί σαν **τρελός** (= „трчати тамо-вамо као луд”)

(κάποιου) ψήνω το **ψάρι** στα **χειλι** (= „пржити /коме/ рибу на уснама”)
*запржити/забиберити (коме) чорбу

είμαι αγύριστο **κεφάλι** (= „бити упорна глава”)
бити **тврдоглав** као **мазга**

⁹ Таквих конструкција има у италијанском и у румунском.

¹⁰ Поименичени број указује да се подразумева лексема *нога* у множини (*πόδια*).

Наведени примери указују да између фразеолошких слика постоје и структурна поклапања и семантичка подударња (примери А), као и случајеви где су она или тек делимична или сасвим структурно и семантички неподударна (примери Б). Делимичну структурну подударност даје грчки **ФР** специфичан по споју соматизма са топонимом какав се у српском корпусу не проналази – *πήγε η ψυχή (μου) στην Κούλουρη* (= „оде /ми/ душа у Кулури¹¹)” – чији превод гласи: *срце ми је сишло у нете*.

Соматски **ФРи** дубоко задиру и у унутрашњи емотивно-психолошки свет човека. Функције и значења ових конструкција су дубљи, каткада и метафизички, а соматизми постају специфична алузија, асцијација на оно што се речима не може изрећи и/или описати:

δεν δαγκώνεις το χέρι που σε ταΐζει
не уједај руку која те храни

βιάζω την ψυχή (κάποιου) – χτυπάω το κεφάλι (μου)
вадити **душу** на памук (коме) – лупати **главу**

αισθάνομαι (κάτι) στο πετσί (μου) – εκ βάθους ψυχής (μου)
осетити на својој **кожи** (шта) – из дна / дубине **душе** (моје)

χτυπάω (κάποιον) στα δάχτυλα (= „ударити /кога/ по прстима”)
добити по **прстима** / **носу**

Ово су фразеолошке конструкције¹² структурно и семантички подударне.

4. ТИПОВИ ФРАЗЕОЛОШКИХ ЕКВИВАЛЕНАТА

Грчку и српску фразеолошку слику чини седам типова фразеолошких еквивалената на основу подударности и разлика:

ФРи с истим соматизмом,

ФРи с неидентичним глаголом, а истим соматизмом,

ФРи с неидентичним соматизмом,

ФРи са другим соматизмом,

ФРи са соматизмом у полазном језику без одговарајућих преводних еквивалената,

ФРи са соматизмом и религијским појмом, нефразеолошки изрази.

¹¹ Кулури је био ранији назив острва Саламине.

¹² И у другим балканским језицима проналазе се идентични фразеологизми, што значи да припадају заједничкој балканској фразеолошкој слици.

4.1. ФРи с истим соматизмом

Ову групу одликује највећи степен структурно-семантичке подударности: 412 **ФР**ма (18,11%) у оба језика су формално и логичко-семантички апсолутно идентични:

δείχνω τα δόντια (μου) σε (κάποιον) – окренути (коме) леђа показати (коме) зубе – γυρίζω την ράχη (μου) σε (κάποιον)

δεν κουνάω το δαχτυλάκι (μου) – гурати нос у (шта) ни малим прстом не мрднути – χώνω την μύτη (μου) се (κάτι)

φέρνω/έχω το κεφάλι (μου) στο σακκούλι – прљати руке носити/имати главу у торби – λερώνω τα χέρια (μου)

Забележени су и антонимјски фразеологизми у мањем броју случајева (39 примера, 1,71%): антонимија се исказује најчешће путем

а) придева:

παίρνω (κάτι/κάποιον) με καλό/κακό μάτι
*бити/не бити симпатичан (коме)

гледати (кога) другим очима
βλέπω (κάποιον) με διαφορετικό μάτι (= „различитим оком”)

б) глагола:

σηκώνω/σκύβω το κεφάλι – ανοίγω/κλείνω τα μάτια
подигнути/спустити главу – отворити/склопити очи

г) негације:

κόβει/δεν κόβει το μυαλό μου се (κάτι)
*(не) разумети (шта) / (не) улазити у главу (мозак)

παίρνει/δεν παίρνει οι στροφές το μυαλό μου
брзо/споро схватати

У оба језика исти **ФР**, без битније промене семантике, могуће је изразити путем два глагола (63 примера, 2,77%), попут:

απλώνω/δίνω το χέρι се (κάποιον) – είμαι/γίνομαι θερμοκέφαλο
пружити/дати руку (коме) – бити/постати усижана глава

бити/испред ногу (коме) – τεντώνω/στήνω τα αφτιά (κάποιου)
είμαι/χώνομαι στα πόδια (κάποιου) – извући/почупати уши (коме)

У свега једном случају грчки **ФР** се исказује путем три различита глагола, док српски еквивалент садржи само један:

παίρνω/ζαλίζω/τρώω τα αυτιά (κάποιου) (= „узети/завртети/појести уши /коме”)
пробити главу (коме)

4.2. ФРи с неидентичним глаголом, а истим соматизмом

Глагол као конституент у 289 примера (12,70%) је неподударан Ова пот-категорија припада делимичној еквиваленцији на формалном пољу. Разлике су у мотивацији настанка **ФРма**: како се заснива на најразличитијим когнитивним моделима и принципима, мотивација условљава различите приступе у описивању (предочавању) једне те исте појаве, при чему глагол **ФРу** са соматизмом даје потребно значење:

η γλώσσα (της) πήρε δρόμο / πάει ροδάκι (= „језик јој пошао путем / иде [као] вртешка”)

језик (јој) се развезао/пустила је језик

(με) τρώνει το παλάμι (μου) (= „једе ме длан”) – τραβιάω τα μαλλιά (μου) (= „вући косу”)

сврби (ме) длан¹³ – (по)чупати косу

узети (кога) у уста

αναπιάνω (κάποιον) στο στόμα (μου) (= „закупити /некиме/ уста”)

έχω τα μάτια (μου) δεκατέσσερα (= „имати четрнаест”)

отворити четворе очи

4.3. ФРи с неидентичним соматизмом

Забележени примери (297; 13,06%) се, уз морфолошко-семантичку поударност, разликују на основу соматизама:

βάζω мπελά στο κεφάλι (μου) (= „ставити белај на /своју/ главу”)

натоварити себи беду на врат

δεν έχω πρόσωπο να (κάνω κάτι) (= „немати лица да /нешто урадим”)

немати образа да...

седети (коме) за вратом/кичмом

κάθομαι στο στομάχι (κάποιου) (= „седети на /чијем/ стомаку”)

το ένα χέρι νίβει το άλλο και τα δύο το πρόσωπο (= „лице”)

рука руку мије, образ обадвије

У 308 примера (13,54%) семантика је иста, а разлике су између соматских **ФРма** и њихових преводних еквивалената било на српском, било на грчком (различити глаголи и/или соматизми):

παίζω (κάτι) στα δάχτυλά μου (= „играти /шта/ у прсте”)

знати (шта) у прсте / држати/имати (шта) у малом прсту

καρδιά γερή, κοτσένα γόνατα (= „срце здраво, пресечена колена”)

срце хоће, тело/дупе клокоће

урадити (шта) преко колена

φτιάχνω (κάτι) στο πόδι (= „начинити /шта/ на ногу)

¹³ Разлику између грчког и српског фразеологизма твори глагол, јер мотивација почива у непосредном доживљају субјективног осећаја онога што се испод коже одвија.

бити (шта) испред носа / пред носем
 είναι μπροστά στα μάτια (μου) (= „испред очију“)

4.4. ФРи с другим соматизмом и глаголом

Група од 386 примера (16,97%) је структурно неподударна због различитих глагола и соматизама:

βάζω δόντι σε (κάτι) (= „ставити зуб на /нешто/“)
 бацити око на (шта)

дићи нос – главом и брадом
 φουσκώνω τα μυαλά (= „надувати мозак“) – ме сάρκα και οστά (= „са телом и костима“)

бити заљубљен до ушију у (кога)
 πονάει το δοντάκι μου για (= „боли ме зубић за /кога/“)

παλεύω ме γύχια και ме δόντια (= „рвати се ноктима и зубима“)
 борити се зубима и ноктима / рукама и ногама

4.5. ФРи са соматизмом у полазном језику без одговарајућих преводних еквивалената

4.5.1. Превод 163 грчких **ФРма** (7,16%) је без соматизма. Уз изузетке (због делимичне формалне подударности), како се пренесе на различите фразеолошке начине, чине групу апсолутно неподударних (формално и семантички):

τα λέω ένα χεράκι σε (κάποιον) (= „изрећи једну ручицу /коме/“)
 *очитати (коме) буквицу

φτάνει το μαχαίρι στο κόκκαλο (= „долази нож до кости“)
 *дотерати цара до дувара

όποιος έχει γένια, έχει και τα χτένια (= „ко има браду, има и чешаљ“)
 *ко има знање, има и имање

το γινάτι βγαίνει μάτι (= „инат вади око“)
 *инат је лош занат

4.5.2. 185 српских **ФРма** (8,13%) пренесе се друкчијим типовима фразеологизације (реч је о апсолутној неподударности на формалном плану, а код појединих примера запажа се и делимична семантичка (не)подударност:

није шија него врат
 *όχι Γιάννης, αλλά Γιαννάκης (= „не Јанис него Јанакис“)

сеци уши-крпи дупе
 *ζω μεροδούλι-μεροφάγι (= „живети надница-дневни оброк“)

док је леђа, биће и самара
 *μαθημένα τα βουνά από τα χιόνια (= „научене планине на снег“)

дај му мали прст, узеће ти целу шаку
 *δώσε θάρρος στον χωριάτη και θα σ' ανέβει στο κρεβάτι (= „дај смелост сељаку и ући ће ти у кревет“)

4.6. ФРи са соматизмом као библијски и религијски појмови

Код 29 примера (1,27%) соматски **ФРи** се тичу религијског или верско-етичког појма – то су устаљени и подударни склопови у оба језика:

το αίμα υμών επί την κεφαλήν υμών
 крв ваша на главе ваше (Дела апостолска, 18: 6)

μη γνωρίζει η αριστερά τι του ποιεί η δεξιά του.
 не зна левица шта јој ради десница (Матеј, 6: 3)

οφθαλμών αντί οφθαλμού και οδόντα αντί οδόντος
 око за око, зуб за зуб (Излазак, 21: 24)

Када је реч о последња два примера, први је новогрчка прерада новозаветног *μη γνώτω η αριστερά σου τί ποιεί η δεξιά σου* (Вук: „да не зна љевака твоја што чини десница твоја”), а други је преузет из Старог завета и сачуван је према античком оригиналу. Из Старог и Новог завета су **ФРи**:

οστούν εκ των οστέων μου και σαρξ εκ της σαρκός μου
 кост од мојих кости, и тијело од мојега тијела (Постање, 2:23)

εν ιδρώτι του προσώπου σου φάγη τον άρτον σου
 са знојем лица својега јешћеш хљеб (Постање, 3: 19)

διεφύλαξεν αυτόν ως κόραν οφθαλμού
 чува га као зјеницу ока својега (Познање, 32: 10)

ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω
 који има уши да чује нека чује (Матеј, 11: 15)

Неки новозаветни соматски **ФРи** су семитизми (арамеизми библијског оригинала), о чему сведочи њихова окрутна метафоричност иза које се крију негрчки фразеолошки склопови у буквалном преводу, попут примера:

εάν σκανδαλίζη σε η χειρ σου, απόκοψον αυτήν
 ако те рука твоја саблажњава, одсијечи је (Марко, 9: 43)

где „рука која саблажњава” асоцијативно означава крађу, а њено одсецање казну. И наредни библијски:

βραδείς τη καρδιά = спорога срца (тј. који је спор у разумевању; Лука, 24: 25)
 οφθαλμοί της καρδιάς = очи срца (тј. разума; Ефесцима, 1: 18)

σπλάγχνα
 љубав, милосрђе (буквално: „утроба” схваћена као седиште милосрђа)

су семитског фразеолошког порекла. У црквенословенском калкирани облик *благоутробије* изведен је према грчкој речи *ευσπλαγχνία* („милосрђе”, тј. *εύσπλαγχνος* „милосрдан”)¹⁴.

Поједини примери уз библијске садрже и религијске појмове, а одговарају:

1. фразеолошком типу 4.1.:

από το στόμα σου και στον Θεού τ' αυτί – έχω αγγελικό πρόσωπο
из твојих уста у Божије уши – имати анђеоско лице

бити/налазити се у Божјим рукама – *το δάχτυλο/χέρι του Θεού*
είμαι/βρίσκομαι στα χέρια του Θεού – прст Божји/рука Божја

2. фразеолошком типу 4.2.:

ο πατέρας πρώτα βλογάζει τα γένια του (= „поп прво благосиља своју браду”)
Бог је себи прво браду створио

3. фразеолошком типу 4.4.:

ђаво је умешао своје прсте
ο διάβολος έβαλε την ουρά του (= „ђаво је ставио свој реп”)

4. фразеолошком типу 4.5.1:

βλέπω Θεού πρόσωπο (= „видети Божије лице”)
изаћи Богу на видело

а у неколико случајева и фразеолошком типу 4.5.2.:

налази се Богу/врагу иза ногу/леђа
βρίσκεται/είναι τέρμα Θεού (= „налази се/јесте на крају Бога”)

живети/отићи Богу иза леђа
μένω/πηγαίνω στον διαόλου μάνα (= „живети/отићи код ђавоље мајке”)

έσπασε ο διάβολος το ποδάρι του (= „сломио је ђаво своју ногу”)
враг је однео шалу

4.7. Нефразеолошки изрази

Грчка 103 **ФРма** (4,52%) преносе се нефразеолошки или другим типовима фразеологизације (тј. **ФРма** без соматизма као главне лексичке компоненте), а могу имати, као друго решење, соматски **ФР** који одговара грчком:

ξινίζω τα μούτρα μου (= „закиселити лице”) – *πατάω πόδι (σε)* (= „згзити ногом /y/”)
*кревельити се/правити кисело лице (фацу) – *крочити/ступити (на/у)

βάζω αφτί (= „ставити уво”) – *σπάω τα υεύρα (κάλοιου)* (= „сломити живце /коме”/=
*прислушкивати – *изнервирати/излудети (кога)

¹⁴ Соматизам *ευσπλαγχνία* код Еурипида у *Оресту* (192) носи „хеленско” значење, „великодушност”, „племенитост”.

έχο/βγάζω (μια) γλώσσα παπούτσι (= „имати/извадити језик ципеле”)

*лајати/пустити (развезати) језик

ντύνω στην τρίχα (= „обући у длаку”)

*удесити се/скоцкати се

5. СОМАТИЗМИ У ПРЕЗИМЕНИМА

Како је упућеност човека на своје тело неминовна, јер је реч о антропометричности – у питању су односи усмерени како на човекову делатност и на оно што човека непосредно окружује, тако и на њега самог (Мршевић Радовић 1987: 30) – онда је логично што су соматизми постали основа за формирање породичних презимена у оба језика. Јер, „слика света који окружује човека стварана је мисаоним поступцима једнаким са поступцима који су примењени за опажање свог сопственог тела и свог положаја у том свету” (Раденковић 1991: 193). Појава соматизама у презименима јесте и општа (интернационална) категорија, али и специфична (национална). Мотивисаност појаве соматичног презимена у језику почива на опису нечијег телесног изгледа, а неретко презиме настаје и од датог надимка, што значи да се њихов настанак најчешће не везује за позитивне конотације. У овим и оваквим презименима соматизми, у онимизацији, или задржавају своје основно значење, или је оно модификовано због метафоре или метонимије. У табели дајемо избор из презимена која су, по фреквенцији, релативно устаљена у оба језика. Примери показују да су оба система презимена добро развијена у дериватном погледу:

грчки	српски:	грчко презиме:	српско презиме:
αυτί	ухо / уши	Αφτιάς/Αυτιάς	Ушић, Ушкић
δάχτυλο	прст	Δαχτυλάς, Δαχ(κ)τυλίδης, Δαχ(κ)τυλίδου	Прстић, Прстојевић
γένια	брада	Γενιάς	Брадић, Брадаш, Брадашевић, Брадонић
γκλάβα ¹⁵	глава	Γκλαβάς, Γκλαβόπουλος, Γκλαβίδης, Γκλαβίνας, Γκλάβος	Главас, Главаш, Главач, Главоњић, Главина, Главник Главичанин, Главичић, Главчић, Главашки, Главашевић, Главатовић,
πισινός	гуза	/	Гузина

¹⁵ Соматизам γκλάβα је славизам.

καμπούρα	грба	Καμπούρης, Κάμπουρας, Καμπούρογλου, Καμπουράκης	Грба, Грбо, Грбин, Грбић, Грбавац
κεφάλι	глава	Κεφάλας, Κεφαλίδης, Κεφαλόπουλος	
μαλλιά	коса, влас	Μαλλιιάς, Μαλλιάρης, Μαλλιακόπουλος	Косић
μουστάκι	брк	Μουστακάς, Μουστάκης, Μουστακί, Μουστακίδης, Μουστακόπουλος	Брканчић, Бркић, Брковић, Брчин, Брчић
μούτι	бут	Μπούτας, Μπουτάκης, Μπουτόπουλος	Бутковић, Бутић
μύτη	нос	Μύτης, Μυταράς, Μυταρίδης	Носоњин, Носић, Носовић
παλάμη	шака, длан	Παλαμάς, Παλαμίδης	Шакић, Шаковић
πλάτη	плећа	Πλέτσας, Πλατής, Πλατίδης	Плећаш
πόδι	нога	Ποδάρας, Ποδαρόπουλος, Ποδαρίδης	Ного, Ногић, Ножица
πλευρό	ребро	Πλεύρης, Πλευρίδης	Ребрић, Ребрача
στήθος	груди	Στηθόπουλος	Грудић, Грудонић
στομάχι	стомак	Στομαχόπουλος	/
τρίχα	длака	Τριχόπουλος, Τρίχας	Длачић, Длакић
χέρι	рука	Χεριδης, Χερόπουλος	Рукавина, Ручнов
γλουτός / οπίσθια	тргица / задњица	/	Тргица

6. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Како „је истинско богатство неког језика приказано, у великој мери, и у богатству његове фразеологије” (Христеа 1984: 134), њеним проучавањем стиче се увид у језичко благо и задобија се шири поглед у апстрактне, когнитивне, менталне, цивилизацијске и културне слојеве свакога народа. Соматска

фразеологија је и егоцентрична (Раздобудко Човић 2003: 20), будући усмерена на човека и на сегменте стварности који су у непосредној вези са њиме и његовом егзистенцијом (Штрбац 2012а: 107; Штрбац 2012б: 324).

Приказани резултати су део оспежнијег истраживања грчке и српске фразеологије, па су сва запажања један део наших закључака и чињеница. Начелно, између грчке и српске соматске фразеолошке слике запажа се:

- А) велики степен потпуног формално-семантичког поклапања код фразеолошких типова 4.1 и 4.6;
- Б) апсолутно структурно-семантичко непоклапање код фразеолошких типова 4.5 и 4.7;
- В) фразеолошки типови 4.4 су формално неподударни;
- Г) фразеологизми типа 4.3 и 4.4 су делимично подударни формално, док је њихова семантика препознатљива у оба језика.

У оба језика превагу односе **ФРи** са глаголом и са соматизмом. Највећи проценат заступљености имају соматизми који означавају неки видљиви део тела. Број **ФРма** са соматизмима који именују неки унутрашњи део људског тела у оба језика је приближно исти и уочава се идентична слика – поједини од тих соматизама имају већи степен учесталости у грађењу **ФРма**, што проистиче сходно функцијама и симболичким значењем које сваки унутрашњи део тела поседује и којем су му културолошки приписана. Контрастивна анализа показала је да се у највећем проценту појављују исти соматизми у истим и/или приближно истим **ФРма**, што указује на хомотипичност између двају фразеолошка система.

Све уочене фразеолошке разлике на формалном и семантичком плану указују на идиотипичан карактер и грчког и српског језика, а условљене су и структурним разлозима и културним, сазнајним и друштвеним миљеом сваког друштва у коме су настали. То значи да је сваки соматизам унутар **ФРа** постао носиоцем одређеног (моралног, карактерног, психолошког, социјалног, религијског) значења те да он „у највећем броју случајева мотивише фразеолошко значење индукујући садржаје с којима је у најтешњој, али и поприлично удаљеној вези” (Штрбац-Штасни 2017: 17).

ИЗВОРИ

А) једнојезични речници (општи и фразеолошки):

Речник српскохрватског књижевног језика. (1995), Нови Сад: Матица српска.

Матешкић 1982: Josip Matešić, *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga.

Менац и др. 2014: Antica Menac, Željka Fink Arsovski, Radomir Venturin, *Hrvatski frazeološki rječnik*, Zagreb: Naklada Ljevak.

Оташевић 2012: Ђорђе Оташевић, *Фразеолошки речник српског језика*, Нови Сад: Прометеј.

Бабињотис 1998²: Γεώργιος Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής γλώσσας*, Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Кријарас 1995: Εμμανουήλ Κριαράς, *Νέο Ελληνικό λεξικό – Λεξικό της σύγχρονης ελληνικής δημοτικής γλώσσας*, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Τεγοпуλος-Φитраκис 1995¹⁰: Ελληνικό λεξικό, Αθήνα: Εκδόσεις Αρμονία.

Χρηστικό λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας. (2014), Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών – Εθνικό Τυπογραφείο.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexical/triantafyllides/

Б) двојезични речници:

Војаци 1997³: Ana Vojadzi, *Srpsko-grčki rečnik*, Θεσσαλονίκη: s.e.

Марковић 2001: Aleksandra Marković, *Srpsko-grčki rečnik*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Μιχάλη Σιδέρη.

Мутавцић 2007: Предраг Мутавцић, *Грчко-српски речник идиома*, Београд: Јасен.

Стојановић/Балаћ 2009²: Миодраг Стојановић, Александар Балаћ, *Грчко-српски речник*, Београд: Завод за уџбенике.

В) двојезични речници на страним језицима:

Dizionario Greco moderno-Italiano, Italiano-Greco moderno. (2006) Bologna: Perugia Edizioni.

Collins 1997: *Greek-English Dictionary*, Glasgow: Harper Collins Publishers.

Collins 2003: *Ελληνο-αγγλικό λεξικό*, Glasgow: Harper Collins Publishers.

Цуканас 1996: Αλέξανδρος Τσουκανάς, *Ελληνο-γερμανικό λεξικό*, Εκδόσεις Κακουλίδης.

Цуканас 1997²: Αλέξανδρος Τσουκανάς, *Γερμανο-ελληνικό λεξικό*, Εκδόσεις Κακουλίδης.

Ставропуλος 1995⁷: Stavropoulos, D.N., *Oxford Greek-English Learner's Dictionary*, Oxford: Oxford University Press.

D) одабрана књижевна дела:

- Андрић 1975:** Иво Андрић, *На Дрини ћуприја*, Београд: Просвета.
- Андрић 1997:** Њво Анτριц, *То γεφύρι του Δρίνου* (μετάφραση: Χρήστος Γκούβης), Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Андрић 1983:** Иво Андрић, *Проклета авлија*, Београд: Нолит.
- Андрић 1992:** Њво Анτριц, *Καταραμένη αυλή* (μετάφραση: Γιωάννης Κωτούλας), Αθήνα: Νέα Σύνορα-Α.Α. Λιβάνη.
- Витезовић 1995:** Милован Витезовић, *Шешир професора Косте Вујића*, Београд: Дерета.
- Витезовић 1998:** Милован Винτέζοβιц, *То капέλο του καθηγητή Κόστα Βούγιц* (μετάφραση: Χρήστος Γκούβης), Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 1998.
- Маглинис 2010:** Ηλίας Μαγκλίνης, *Ανάκριση*, Αθήνα: εκδόσεις Κέδρος.
- Маглинис 2011:** Илијас Маглинис, *Ислеђивање* (превод: Предраг Μυταβιγιћ), Београд: Геопоетика.
- Савић 1991:** Милисав Савић, *Хлеб и страх*, Београд: Српска књижевна задруга.
- Савић 1997:** Мίλισαβ Σάβιц, *Ο άρτος και ο φόβος* (μετάφραση: Γκάγκα Ρόσιц, επιμέλεια: Παύλος Ματέσης), Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Самаракис 1995:** Αντώνης Σαμαράκις, *Ζητείται еλις*, Αθήνα: Εκδόσεις Ψυχογιός.
- Самаракис 1999:** Андонис Самаракис, *Тражи се нада* (превод: Јелена Новаковић). Београд: Рашка школа.
- Селенић 1993:** Слободан Селенић, *Убиство с предумишљајем*, Београд: Просвета.
- Селенић 1997:** Σλομπόνταν Σέλενιц, *Φόνος εκ προμελέτης* (μετάφραση: Χρήστος Γκούβης), Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Теодоропулос 1996:** *Ноћи Аркадије* (превод: Гага Росић), Београд: Орфелин.
- Θεοδωρόπουλος 1992:** Τάκης Θεοδωρόπουλος, *Νύχτες στην Арκαδιά*, Αθήνα: εκδόσεις Εστία.

ΛΙΤΕΡΑΤУΡΑ

- Αναстасијади Симеониди/Евтимију 2006:** Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Άγγελική Ευθυμίου, *Οι Στερεότυπες Εκφράσεις και η Διδακτική της Νέας Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας*, Αθήνα: εκδόσεις Πατάκη.
- Апресјан 1995:** Юрий Апресјан, Образ человека по данными языка: Попытка системного исследования, *Вопросы языка*. No. 1, 37–68.

- Бистрова et al. 1998:** Елена Александровна Быстрова, Антонина Павловна Окунева, Николай Максимович Шанский, *Учебный фразеологический словарь*, Москва: Русский язык.
- Виноградов 1977:** Виктор Владимирович Виноградов, Об основных типах фразеологических единиц в русском языке, у: *Труды академика Виктора Владимировича Виноградова в области лексикологии, фразеологии, семасиологии и лексикографии*, Москва: Издательство „Наука”, 140–161.
- Драгићевић 2013:** Рајна Драгићевић, Концепт Бога у српским народним пословицама, у: Јасмина Грковић-Мејдор, Ксенија Кончаревић (уреднице), *Теолингвистичка проучавања словенских језика*, Одељење језика и књижевности, Српски језик у светлу савремених лингвистичких теорија, Књига 5, Београд: САНУ, 71–85.
- Друм 2004:** Daniela Drumm, *Semantischer Mehrwert und Multifunktionalität von Phraseologismen in der englischsprachigen Anzeigenwerbung*. (https://ubt.opus.hbz-nrw.de/opus45-ubtr/frontdoor/deliver/index/docId/192/file/DISSERTATION_DANIELA_DRUMM.PDF).
- Елис 1997:** Nick Ellis, *Vocabulary Acquisition: Word Structure, Collocation, Word-Class and Meaning*, у: Schmidt, N. – McCarthy, M. (Eds.), *Vocabulary-Description, Acquisition and Pedagogy*, Cambridge: Cambridge University Press, 122-139.
- Кошеру 2004:** Eugeniu Coşeriu, *Teoria limbajului și lingvistică generală. Cinci studii*. Ediție în limba română de Nicolae Saramandu. București: Editura Enciclopedică.
- Лидл/Скот 1996:** Henry George Liddel, Robert Scott, *Greek-English Lexicon with a Supplement*. Revised and augmented throughout by Sir Henry Stuart Jones with the assistance of Roderick McKenzie. New Supplement added 1996. Oxford: Clarendon Press.
- Мицис 2004:** Παπαλέων Σ. Μίτσης, *Η Διδασκαλία της Γλώσσας υπό το πρίσμα της επικοινωνιακής προσέγγισης. Εισαγωγή στη θεωρία και τις τεχνικές του επικοινωνιακού μοντέλου*, Αθήνα: εκδόσεις Gutenberg.
- Мун 1998:** Rosamund Moon, *Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus-Based Approach*, Oxford: Oxford University Press.
- Мршевић Радовић 1987:** Драгана Мршевић-Радовић, *Фразеолошке глаголско-именичке синтагме у савременом српскохрватском језику*, Књига LX, Београд: Филолошки факултет.
- Раденковић 1991:** Ljubinko Radenković, *Die Symbolik des menschlichen Körpers in der südslawischen Zauberspruch-Tradition*, у: Dagmar Burkhart

(Hrsg.), *Körper, Essen und Trinken im Kulturverständnis der Balkanvölker. Beiträge zur Tagung von 19.-24. November 1989 in Hamburg*, Wiesbaden: Harrasowitz, 193–193.

- Раздобудко Човић 2003:** Лариса Раздобудко-Човић, *Семантика и прагматика соматизама у српском и руском језику*, Београд: Вџедс.
- Симеонидис 2000:** Χαράλαμπος Συμεωνίδης, *Εισαγωγή στην Ελληνική Φρασεολογία*, Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Κώδικας.
- Фелдеш 1985:** Csaba Földes, Über die somatischen Phraseologismen der deutschen, russischen und ungarischen Sprache. Versuch einer konfrontativen Analyse, у: *Germanistisches Jahrbuch DDR-UVR/Lektorat für deutsche Sprache und Literatur beim Kultur- und Informationszentrum der DDR in Budapest*, 18–40.
- Флајшер 1997:** Wolfgang Fleischer, *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Хески 1992:** Regina Hessky, Phraseolexeme als harte Nuß für die zweisprachige Lexikographie, у: Csába Foldes (Hrsg.), *Deutsche Phraseologie in Sprachsystem und Sprachverwendung*, Wien: Edition Praesens, 107–124.
- Хумболт 1949:** Wilhelm von Humboldt, *Über die Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaus und ihren Einfluss auf die geistige Entwicklung des Menschengeschlechts*. Mit einem Nachwort von Nette Herbert, Darmstadt: Claasen & Roether.
- Христѐа 1984:** Theodor Hristea, Întroducere în studiul frazeologiei, у: Theodor Hristea (coord.), *Sinteze de limba română* (ediția a treia), București: Editura Albatros, 134–160.
- Чермак 1998:** František Čermák, Somatic Idioms Revisited, у: Wolfgang Eismann (Hrsg.), *Studien zur Phraseologie und Parömiologie 15. Europhras 95: Europäische Phraseologie im Vergleich: gemeinsames Erbe und kulturelle Vielfalt*, Bochum: Universitätsverlag Dr. N. Brockmeyer, 109–119.
- Чермак 2000:** František Čermák, Revisando los idiomatismos somáticos, у: J. D. Luque Durán, A. Pamies Bertrán (editores), *Trabajos de lexicografía y fraseología contrastivas*, Granada: Método, 55–62.
- Шалер 1975:** Helmut Wilhelm Schaller, *Die Balkansprachen. Eine Einführung in die Balkanphilologie*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter – Universitätsverlag Winter GmbH.
- Шипка 2007²:** Милан Шипка, *Зашто се каже?*, Нови Сад: Прометеј.

Штрбац 2012а: Гордана Штрбац, Фразеологизми с лексемом глава у српском језику, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 55/2, Нови Сад, 105–117.

Штрбац 2012б: Гордана Штрбац, Семантичка обележја фразеологизама са лексемом око, *Годишњак Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду*, 37/2, Нови Сад: Филозофски факултет, 323–335.

Штрбац/Штасни 2017: Гордана Штрбац, Гордана Штасни, *Соматизми и концептуализација стварности у српском језику (глава и њени делови)*, Нови Сад: Филозофски факултет.

О СОМАТИЧЕСКИХ ФРАЗЕОЛОГИЗМАХ В СОВРЕМЕННОМ ГРЕЧЕСКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ (вклад в изучение греческо-сербской фразеологии)

Резюме

Учитывая тот факт, что каждый элемент языковой системы может быть подчинен коммуникативной функции языка, в настоящей статье авторы стремились наглядно сделать сопоставительный (структурный и семантический) анализ фразеологических конструкций, содержащих в своем составе ключевой лексический соматизм, зафиксированный в выбранном нами корпусе современного греческого и сербского языков. В качестве корпуса мы использовали все доступные словари, а также опеределенные переводы книг с сербского на греческий язык и наоборот. Этот краткий анализ показал, что соматические фразеологизмы в обоих языках, несмотря на высокий уровень совпадения, существенно различаются по своей структуре, хотя в большинстве случаев семантически относительно близки. На основе всех зафиксированных и проанализированных случаев авторы выделили несколько отдельных фразеологических типов с учетом внутренней структуры фразеологических конструкций. Несмотря на ясно выраженное сходство греческого и сербского языков на уровне типов фразеологизмов, отличия наблюдаются в каждом из данных языков, что обусловлено культурными, общественными, когнитивными и другими факторами, приписываемыми каждому соматизму в отдельности.

Ключевые слова: современный греческий язык, сербский язык, фразеология, соматизмы, согласование, несогласование, эквивалентность.

*Предраг Ђ. Мутавдџић
Анстасиос Л. Камбурић*